

Nr 166.

Av herr **Tengdahl m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt för kommun att besluta ersättning till innehavare av kommunalt förtroendeuppdrag för mistad arbetsförtjänst och direkta utgifter i och för uppdraget.

Vid 1912 års riksdag väcktes i Andra kammaren en motion (Nr 104) gående ut på skrivelse till Kungl. Maj:t angående sådant tillägg till kommunalförordningarna, att de, som väljas till kommunala förtroendeuppdrag, berättigas — enligt närmare bestämmelser — till ersättning för mistad arbetsförtjänst och för direkta utgifter i och för sådana uppdrags fullgörande.

Vid sitt avstyrkande av motionen påpekade konstitutionsutskottet i sin mycket välvilligt hållna motivering, att det ej vore riktigt att begära rätt till ersättning för mistad arbetsförtjänst etc., utan kommunen borde ha rätten att besluta s. a. s. från fall till fall.

Detta var också motionärernas mening, om den också måhända var mindre lyckligt uttryckt. Denna rätt saknar nu kommunen — eller åtminstone anses den sakna den — och i anledning därav uppstå åtskilliga betänkliga förhållanden, resulterande i, att det ökade inflytande, som småfolk av alla slag skulle få på de kommunala angelägenheterna i och med den nya röstskalan, blir mer eller mindre illusoriskt — detta därför, att fattigt folk icke kunna åtaga sig kommunala uppdrag på grund av de med desamma ofta förenade förlusterna. Angående detta förhållande, som påpekades redan i förra årets motion, upplyser vidare en här bifogad undersökning, som verkstälts av Sveriges socialdemokratiska kommunalförbund.

Behovet av en stadgad rätt på här avhandlade område belyses av *Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 4 saml. 64 häft. (Nr 166—167).* 1

åtskilliga uttalanden till denna undersökning. I brist på sådan stadgad rätt inträffar t. ex., att

1) kommunen medger ersättning för förluster, beslutet överklagas, Konungens befallningshavande godkänner, men Kungl. Maj:t upphäver detsamma;

2) kommunen medger ersättning, men bägge instanserna underkänna beslutet, men detsamma upprepas och står fast i brist på överklagning;

3) kommun avslår ersättning och det är omöjligt — åtminstone för arbetarepartiet — att sätta upp kandidat;

4) kommun medger ett visst år ersättning för förluster, reseutgifter o. d., men indrager ersättningen ett följande år under alldeles oförändrade omständigheter, m. m. dylikt.

Under hänvisning till närslutna undersökning få vi härmed föreslå Riksdagen besluta

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utarbetande och framläggande för Riksdagen av tillägg till kommunalförordningarna av innebörd, att kommunerna berättigas besluta ersättning till innehavare av kommunala förtroendeuppdrag för mistad arbetsförtjänst och för direkta utgifter i och för sådana uppdrags fullgörande.

Stockholm den 25 januari 1913.

Knut A. Tengdahl.

Anders Anderson.
Råstock.

Carl O. Strid.

Bilaga.

**Undersökning genom Sveriges Socialdemokratiska Kommunalförbund
ang. antal socialdemokratiska kommunalmän, deras funktioner
och deras förluster på sina uppdrag m. m. dyl.**

Undersökningens omfattning.

Cirkulär ha utsänts till c:a 500 arbetarekommuner. Av dessa ha emellertid endast 149 svarat i tillräckligt god tid för att deras uppgifter skulle kunna användas. Svaren ha kommit från de mest skilda orter både geografiskt och med avseende på folkmängdens storlek. Som emellertid 18 arbetarekommuner svarat, att de icke hade några kommunalmän invalda, omfattar undersökningen egentligen 131 platser, sålunda fördelade:

Städer	35	} I verkligheten omfattar undersökningen flera orter av dessa slag, ehuru namnen icke sammanfalla med namnen å arbetarekommunerna.
Köpingar	3	
Municipalsamhällen	19	
Landsbygdskommuner	74	
	<u>131</u>	

Antal

Soc. dem. kommunalmän å en ort.	Arbetarekommuner som satt in vidstående antal kommunalmän.	Summa soc. dem. kommunalmän. (Kol. 1 × kol. 2).
0	18	—
1	11	11
2	13	26
3	8	24
4	20	80
5	9	45
6	11	66
7	5	35
8	6	48
9	9	81
10	6	60
11	6	66
12	2	24
13	5	65
14	3	42
15	2	30
16	1	16
17	1	17
18	3	54
23	1	23
25	1	25
27	2	54
32	1	32
43	3	129
75	1	75
Utan uppgift	1	—
	<u>Summa 149</u>	<u>1128</u>

Socialdemokratiska kommunalmäns yrken.

(Nedanstående förteckning kan vara felaktig i mindre detaljer, beroende på, att yrkesbe-
teckningarna icke varit tillräckligt specificerade.)

I statens tjänst:		I arbetarörelsens, kooperatio- nens, sjukkasserörelsens tjänst:		Transport	43
a) <i>kommunikationsverken</i> *):				Grundläggerarbetare	2
Banmästare	2			Kakelugnsmakare, kakelarb: e	7
Banvakt, -förman	11	Arkivföreståndare	1	Kalkarbetare	3
Godsexpeditör	1	Bageriföreståndare	2	Murare	22
Järnvägsmän (utan spec.)	15	Bibliotekarie	1	Muraremästare, -förman	2
Konduktörer	8	Bodkarl	1	Målare	8
Kontorsbiträden	3	Ekonomichef (tidn.)	1	» -mästare	1
Linjeförman	1	Expediör o. d.	11	Plåtslagare	4
Lokomotiveldare	6	Fabriksföreståndare	1	Snickare (ospec.)	48
» förare	16	Förtroendemän	3	» (byggnads-)	11
» reparatör	1	Handelsföreståndare	19	» , tillika småbru- kare	1
Packmästare	1	» biträde	1	Stenarbetare	9
Postiljon	2	Journalister	4	Stenbyggare	13
Postvaktmästare (en förste)	5	Kassörer	10	Tegelbruksarbetare	3
Posttjänsteman (utan spec.)	1	Lagerföreståndare	1	Träarbetare (ospec.)	12
Pumpare	1	» bokhållare	4	Summa i byggnadsindustri	189
Stationsförman	2	Magasinsbokhållare	1		
Stationskarlar	37	Ombudsmän	2	I bruk, gruvor, verkstäder:	
» förmän	8	Parkföreståndare	1	Bruksarbetare	2
» mästare	1	Redaktörer	8	Emaljerare	1
Tullvaktmästare	3	Redaktionssekreterare	5	Fabriksarbetare	12
Vagnkarl	2	Sekreterare	2	Filare, fräsare	13
» tillsyningsman	1	Sjukbesökare	2	Glasarbetare	5
	128	Tryckeriföreståndare	2	Gjutare	19
b) <i>Övriga:</i>		Vaktmästare	5	Gjutmästare	3
Aktuarie	1	Summa i arbetarörel- sens m fl. tjänst	84	Gruvarbetare	36
Borgmästare	1			Hyttarbetare	12
Fångvårdstjänsteman	1	I jordbruk m. m.		Järnarbetare, -svarvare	82
Gruvingenjör	1	Arrendatorer	2	Järnbruksarb., -synare	11
Länsskogvaktare	1	Hemmansägare	7	Martinarbetare	4
Läroverksadjunkter	3	Lantbrukare	11	Maskinarbetare	4
Sjukskötare	3	Lantbruksföreståndare	1	Metallarbetare	2
	11	» arbetare	3	Modellsnickare	4
Summa statstjänst	139	Slöjdare	1	Pannplåtslagare	1
		Småbönder, småbrukare	4	Slipare, smärglare	5
I kommunens tjänst:		Torpare	1	Smeder (flera slag)	21
Arbetsförmedlingsförestån- dare	3	Trädgårdsmästare	5	Smörjare	3
Barnavårdsinspektris	1	Summa i jordbruk	35	Spelstyrrare	1
Bostadsinspektris	1			Träddrageriarbetare	7
Fjärdingsman	1	I byggnadsindustrien:		Tubdragare	1
Folkskollärare	15	Bergsprängare	1	Ugnsskötare	1
Kommunaluppborädsman	1	Bildhuggare	1	Valsmästare	2
Polisman	1	Bleckslagare	9	Valsverksarbetare	12
Renhållningsarbetare	1	Byggmästare	3	Verkmästare	9
» förman	2	Byggnadsarbetare (ospec.)	5	Verksarb., verkstadsarb.	27
Verkmästare	1	Cementarbetare	4	Verkstadsföreståndare	1
Summa i kommunens tjänst	27	Grovarbetare	20	Verktygsarbetare	1
		Transport	43	Summa i bruk m. m.	302

* Under denna rubrik torde i några fall ingå även järnvägsmän i enskild tjänst.

I textilindustri:		I sågverksindustri:		Transport	103
Appreturarbetare, blekare, färgeriarbetare	3	Brädgårdsarbetare	6	Bokbinderiidkare (1 kv.)	4
Textilarbetare (ospec.)	16	» förman	1	Eldare	1
Tryckare, vävlagare	2	Flottningsarbetare	2	Elektriker	2
Summa i textilindustri	21	Skogsarbetare	5	Faktor	2
		Sågverksarbetare	30	Fröken	1
		Summa i sågverksindu-		Förmän	22
		stri	44	Hantverkare	1
Anskaffning och tillhandahå- lande av livsmedel:				Hustrur	5
Bageriarbetare	3	I beklädnadsindustri:		Husägare	2
Fiskare	2	Skomakare, -mästare	13	Läkare	1
Kaféidkare (1 kv.)	2	Skrädderiarbetare	11	Maskinister	7
Kvarnarbetare	2	Skräddaremästare, -eriföre-		Montörer	4
Margarinarbetare	4	ståndare	4	Pantläneföreståndare	1
Mjölhnare	5	Sömmerska	1	Pappersbruksarbetare	9
Restaurationsföreståndare	1	Summa i beklädnadsin-		Pianoarbetare	1
Sockerbruksarbetare	3	dustri	29	Reparatör	1
Svagdriicksutkörare	1			Riksdagsman	1
Summa vid anskaffning av livsmedel	23	I transportarbete:		Sadelmakare	1
		Hamnarbetare	1	Skiffförman	1
I handel, bank- och försäk- ringssväsande:		Maskinförare	1	Snickare (möbel-)	4
Agenter, inspektör, försäk-		Stuveriarbetare, -förman	5	Snickeriarbetare	1
ringstjänstemän	8	Transportarbetare (ospec.)	1	Snickerifabriksarbetare	4
Bankdirektör, -tjänstemän	4	Summa i transportarbete	8	Tapetserare	1
Bokhållare, kontorsef	2			Telefonarbetare	4
Handlande	21	Alla övriga:		Tidskrivare	1
Summa i handel m. m.	35	Arbetare (ospec.)	102	Tunnbindare	2
		Badmästare	1	Typografer	4
		Transport	103	Urmakare	1
				Summa för alla övriga	192
				Summa summarium	1,128

Socialdemokratiska kommunalmäns funktioner.

A. Egentlig kommunalstyrelse.		Transport	75
Kommunalfullmäktige	15	Hälsövärdsnämnd	14
Kommunalnämnd (därav 5 ordf. och 5 vice ordf.)	215	Revisor för länslasarett	1
Kommunalstämman ordförande	4	Sinnesslöanstalts styrelse	1
» vice ordförande	3	Sjukhusstyrelser (flera benämningar)	11
Landstingsmän*)	24	Badhusstyrelse	1
Municipalnämnd (därav 2 ordf. och 2 vice ordf.)	41	Barnhemsstyrelse	3
Municipalfullmäktige	2	Styrelse för barnkrubba	1
Municipalstämman ordf.	3	Barnavårdsnämnd, fosterbarnsnämnd	8
» vice ordf.	2	Fattigvårdare	10
Stadsfullmäktige	192	Nödhjälpskommitté	1
» -s beredningsutskott	18		
Summa	519	b) Skolväsande m. m.:	
		Föreläsningsstyrelse	5
		Skol- och kyrkoråd	30
		Skolråd	142
		Skolstyrelse (folkskolestyrelse m. fl. benäm-	
		ningar)	27
		Biblioteksstyrelser	18
		Styrelse för högre folkskola	3
		» » teknisk aftonskola	2
		Kyrkoråd	15
		Summa	242
		Transport	75

B. Övriga nämnder, styrelser, m. m.

a) Fattigvård och hälsövård:

Fattigvårdsstyrelser (därav 2 ordf., 2 vice
ordf., fattigvårdsnämnd m. fl. beteck-

ningar) 75

Transport 75

*) Det uppgivna antalet torde vara för lågt, beroende på, att landstingsmännen ofta nog icke uppfattas som kommunalmän.

c) <i>Diverse andra nämnder o. d.:</i>		d) <i>Revisorer:</i>	
Byggnadsnämnd, -kommitté	15	Kommunala (flera slag)	86
Drätselkammare, -nämnd (därav 1 ordf.)	19	Spritbolag	2
Taxeringsnämnd	279	Arbetsförmedling	1
Valnämnd (valkommitté)	57	Föreläsningsstyrelse	1
Lönenämnd	3		
Arbetsförmedlingsstyrelse	20		Summa 90
Egnahemsnämnd, -kommitté, tomträttskommitté, lantegendomsnämnd, koloninämnd	7	e) <i>Nämndemän m. fl.:</i>	
Brandstodskommitté	2	Nämndemän	21
Styrelse för Gas- och elektricitetsverk	1	Vägstämooombud	2
Slakthusstyrelse	3	Mönstringsnämnd för hästar	1
Kyrkogårdsnämnd	2		Summa 24
Gat- o. vägstyrelse, vattenledningsstyrelse, hamnstyrelse, stadshusnämnd	7	f) <i>Diverse uppdrag</i> (kommittéer, beredningar, styrelser m. m.)	
Brandstyrelse (därav 1 ordf.)	2		22
		Summa funktioner	1,440
Summa	417		

Kommunalmäns ekonomiska förluster på sina uppdrag. — Orsaken till förlusterna. — Deras följder. — Arbetarekommunernas ställning till frågan. — Den borgerliga kommunens dito.

Det torde utan vidare vara klart, att den stora mängden av kommunala uppdrag kräva en oerhörd tid. Hur mycket är svårt att påvisa i detalj på grund av svårighet att få likformiga uppgifter. En mängd uppdrag kräva icke sammanträden oftare än 1 gång i månaden; en hel del däremot oftare, intill 1 gång i veckan, t. o. m. oftare — särskilt mera krävande uppdrag i större städer. En del uppdrag fordra sammanhängande arbetstid under t. o. m. en vecka och därutöver, ofta med frånvaro från boningsorten. Sådana uppdrag äro t. ex. landstingsmannauppgifter, uppdraget som nämndeman och som medlem av taxeringsnämnd och en del revisioner m. m. För fullgörande av dessa olika slags uppdrag få vederbörande ofta underkasta sig avdrag å arbetsförtjänst. Där ersättning lämnas, är den ofta otillräcklig — på flera håll betala arbetarekommunerna t. ex. fortfarande till landstingsmännen, emedan dessas ersättning anses knapp och de icke få något för resedagar, och de, som bo å orten få ingen ersättning alls. Någon verklig god vilja att förlägga sammanträden till för arbetare läglig tid finnes på många håll knappast. De fall, som rapporteras, att »sammanträden alltid hållas på arbetstid», äro icke få.

Naturligtvis är det särskilt tråkigt med de fall, då det kommunala arbetet kräver bortavaro från orten. I flera fall rapporteras t. ex., att »samtliga våra kommunalmän få gå (t. ex.) 7 km. för att fullgöra sina uppdrag». Ersättning för skjutsar gives icke i flesta fall — det är egentligen endast en och annan lasarettsdirektion eller styrelse för arbetsförmedling, som angives betala ut skjutspengar.

Alldeles särskilt krångligt är det med taxeringsnämnderna. I åtskilliga fall betala kommunerna ersättning per man eller en rund summa för det hela, men överklagningar över sådana beslut ha förekommit. I ett fall säges taxeringsnämnden ha skrivit räkning på dagtraktamente och resor och det har gått för sig — tillsvidare.

Att ett enda kommunalt sammanträde tar en hel dag, rapporteras från flera håll. Detta på grund av långa resor.

Några detaljer från korrespondensen om denna sak kunna måhända ej skada:

Timrå skriver angående fattigvårdsstyrelsens sammanträden, att dessa förlagts på söndagarna, »enär arbetarerepresentanterna ej ha råd till annan tid och Arbetarekommunen saknar medel att understödja dem». Kommunalnämnden darsammastädes sammanträder »alltid på arbetstid». Även skolrådet sammanträder söndagar, och »på grund av avståndet kräves skjuts».

I *Ockelbo* synes kommunalnämnden ha 10 sammanträden pr år, »alla på vardagar, så ledighet måste tagas». — Från *Kungsör* meddelas, att »de flesta sammanträden hållas under arbetstiden», men »när något hålles på fritid, åtgår i alla fall arbetstid för att bege sig till platsen». — I *Västerås* måste offras 2 timmars arbetstid av arbetarerepresentanterna för vart stadsfullmäktigesammanträde. — Värst tycks det vara för nämndemännen i *Kiruna* — de få åka 8, i värsta fall 21 mil till tinget utan ersättning. Försök att av hundskattemedel bilda en fond för betalande av nämndemännens resor har misslyckats på grund av överklagning. »Taxeringsuppdragen jämte nämndemansbefattningarna synas vara det, som närmast efter ordförandeuppdragen kräva ersättning.» — Från *Ställdalen* skrives: »som sammanträdena i regel hållas å vardagars förmiddagar, eftersättes oftast arbetstid.» — Från *Mölnlycke* konstateras med tillfredsställelse, att »frånsett Taxeringsnämnden hållas sammanträdena å läglig tid». — Kommunalnämnden i *Nyhammar* har endast 4 ordinarie möten pr år, »då hela dagarna åtgår». »Men dessutom ofta extra möten.» — Från *Göteborg* beklagar man sig över förlust på taxeringsuppdraget — ordföranden tar hela arvodet, men »den ena hälften borde kunna gå till ledamöterna». — I *Nyköping* förloras 4 timmars arbetstid pr man för vart stadsfullmäktigesammanträde. — I *Sandviken* beräknas två ledamöter i taxeringen förlora var sina 120 timmars förtjänst. — Från *Hassela* har man 3 mils väg till taxeringsnämnden. — I *Norrahammar* kostar äran att sitta i skolrådet, resp. kyrkorådet 18 och 15 dagars förtjänst. — I *Åstorp* sammanträder kommunalnämnden vintertid kl. 10 f. m., och skolrådet har alldeles obestämda tider, ty »ordföranden utlyser, när han för gott finner».

En fråga, som utsänts av Soc. Dem. Kommunalförbundet, är den, huruvida verkligen avdrag göres överallt för bortavaro för kommunala uppdrag. Svaren härå ge vid handen, att avdrag är regeln, och man synes anse detta lika naturligt som förmodligen arbetsgivarna — med en viss rätt — själva anse det. Svaren »avdrag göres alltid» eller »i flesta förekommande fall» äro ytterst vanliga. Naturligtvis finns det ett mindretal årsavlönade personer, som icke få avdrag — det är då vanligen personer i arbetarrörelsens eller kooperationens eller sjukkasseväsandets tjänst, någon gång personer anställda av stat eller kommun. Järnvägsfolk, som synas mycket anlitas som kommunalmän, tyckas ha rätt lätt att få ledigt, men från de flesta platserna rapporteras, att de få offra sin fritid i stället, »hela semestern» skrives det från flera håll. Inarbetande av ledighet för kommunala uppdrag på tid, som eljest skulle vara fri, rapporteras även för personer hos en del enskilda arbetsgivare. Skiftarbetare få ofta för ett par timmars behövlig ledighet ta fritt ett helt skift och få avdrag, om de ej kunna byta.

Även här torde några direkta utdrag ur meddelandena från de olika orterna vara på sin plats:

Oskarström meddelar: »1 representant i Taxeringsnämnden förlorar daglön plus resekostnader.» — *Järna*, *Vansbro* skriver: »2 sågverksarbetare ha på kommunala uppdrag förlorat (under 1912) en 20 och en 5 dagars förtjänst». — En förman i *Finspong* har som nämndeman fått avdrag 5 kr. pr dag i 6 dagar; två järnarbetare ha fått avdrag för sammanlagt 125 timmar å 40 öre. — I *Hyllinge* göres ock avdrag, men »icke i sin helhet». — *Eskilstuna* är en av de få platser, där majoriteten av kommunalmännen äro i den ställningen, att de icke få avdrag — där göres nämligen avdrag endast för innehavarna av 20 av de 47 uppdragen, som socialdemokrater inneha. — I *Västerås* däremot få 7 avdrag mot 3, som icke få sådant — en av dessa får dock ibland avlöna vikarie. — I *Falkenberg* göres i allmänhet avdrag utom för en föreståndare för kooperativ affär, och ett par

personer, som äro »egna». — Från *Solna* konstateras avdrag för 15, men icke för 2 personer. — I *Karlshamn* sitter i taxeringsnämnden en järnarbetare, som uppges ej få avdrag. — I *Skultuna* får en förman med både fast lön och timpenning avdrag å den senare. — *Bengtstors* klagar: »Kommunalnämndens 12 sammanträden pr år hållas å sådana tider, då arbetare ej utan saknad av sin dagsinkomst kunna närvara. Därför vore av största betydelse att genom Riksdagen få fram ersättning åt kommunalfolk. I taxeringsnämnden har för 1913 insatts 3 ledamöter, och äro dessa strängt beroende av sin dagsinkomst, vadan det måste anses som en rimlig rättvisa, att kravet på ersättning även för dylik nämnd inför Riksdagen med skärpa framhållas.» — I *Karlskoga* »hållas sammanträdena i regel på ordinarie arbetstid». — De 13 socialdemokratiska kommunalmännen i *Nyköping* förlora pr år sammanlagt 464 timmar i förtjänst. — I *Jörn* eftersätta 3 järnvägsmän »sina 15 permissionsdagar vid statens järnvägar. När dessa ej räcka till för det kommunala arbetet, få de avdrag vid bortavaro.» — *Tidaholms* styrande utsätta alla sammanträden på fritid, så att där förlorar ingen sin arbetsförtjänst. — I *Huskvarna* råda liknande förhållanden. — Från *Mölnådal* anföres, att en handlande, en agent och en svagdricksutkörare ju inte få avdrag hos arbetsgivare, men de förlora dock genom minskade möjligheter till förtjänst. — I *Falköping* förlorar en posttjänst 4 kr. de gånger, stadsfullmäktigemöten hållas under hans arbetstid. — I *Bollnäs* får en taxeringsnämndsledamot avdrag för 20 dagar. — Från *Nykeroppa* meddelas, att arbetsförtjänst i förekommande fall »naturligtvis» avdrages. — I *Hjulsjö* förloras ofta ett helt skift. — Den ende socialdemokratiska kommunalmannen i *Forsbocka* har på ett år förlorat 34 dagars förtjänst. — I *Smedjebacken*, där arbetarne synas särskilt ryckt fram, göres avdrag av arbetsförtjänst för 147 sammanträden pr år, men icke för 20. — Från *Hjerpen* skrives, att »en medlem i kommunalnämnden måste ibland gå lång väg för att undersöka ett fattigvårdsfall. Då mister man sin arbetsförtjänst.» — I *Stockholm* — med 75 socialdemokratiska kommunalmän — ha av 62, som svarat på frågan, huruvida de förlora, 19 förklarat sig göra detta, och de förlora närmare 100 kr. pr man och år i medeltal.

Just frågan, hur mycket kommunalfolk förlora, har varit föremål för undersökning. Svaren härå lämpa sig mindre för sammanförande i tabellform, men några exempel kunna visa, att det icke rör sig om småsummor, ofta nog, ur arbetaresynpunkt:

I *Asarum* förlora 7 man 180 kr. pr. år. — Två lokomotivförare i *Ängelholm* förlora milpengar och 15 semesterdagar var och för ledighet därutöver tjänstgöringspengar och halva lönen. — I *Finspong* förlora arbetare i kommunalnämnden 20 kr. pr man. — Samma summa pr man förlora två arbetare i *Kristinehamn* på taxeringen. — I *Marieberg* förlora fyra kommunalmän tillsammans 75 kr. pr år. — Tre personer i taxeringen i *Lindesberg* förlora tillsammans 63 kr. — Kommunalmän i *Hjulsbro* förlora visserligen icke arbetsförtjänst, men få betala för vissa uppdrag resa och vivre i Linköping. — I *Timrå* förlora årligen 14 kommunalmän tillsammans 750 kr. oaktat »vad taxeringsnämnden oöfvligen debiterar kommunen». — I *Nävekvam* har man $\frac{3}{4}$ mil till sockenstugan och hela dagsförtjänsten kr. 3:50 går bort för ett enda sammanträde. — De kommunalmän i *Eskilstuna*, som få avdrag, äro ackordsarbetare, som efter beräknad timpenning å 60 öre förlora ungefär 400 kr. pr år tillsammans. — Från *Kungsör* föreligga följande uppgifter på förluster pr år: 6 kommunalfullmäktige 48 kr., 2 kommunalnämndsledamöter 50 kr., 2 skolrådsledamöter 50 kr., 1 ledamot i taxeringen 12 kr. — De socialdemokratiska kommunalmännen i *Grängesberg* förlora efter kr. 4:50 pr dag 121:50 pr år plus 57 kr. till resor. Till sockenstugan kostar skjuts pr landsväg 6 kr. och pr järnväg 2:60. — En snickare i *Falkenberg* förlorade 1911 kr. 108:57 och 1912 kr. 93:50. En bankvakt därstädes fick för taxeringens skull förlora sina permissionsdagar. — I *Solna* intill Stockholm måste alla socialdemokratiska kommunalmän sätta efter förtjänst för att komma i rätt tid till sammanträdena — de arbeta nämligen ofta i Stockholm eller dess förstäder. 11 st. förlora tillsammans kr. 280:30 pr år utom ej specificerade ackordsförtjänster. — Från *Ämål* meddelas följande förlustlista för 9 personer för 1 år: 1 lokomotivförare kr. 21:60, 1 d:o d:o, 1 d:o 90:—, 1 konduktör 19:20, 1 d:o 25:60, 1 stationskarl 9:60, 1 smed 24:88, 1 smörjare 21:60, 1 snickare 89:60, summa 323:28. — I *Arbrå* uppgives en enda medlem i taxeringen förlora 110 kr. och en i kommunalnämnden 50 kr. — Från *Koskullskulle* uppgives, att 4 personer förlora 290 kr. i arbetsförtjänst och ge ut för resor 37 kr., vilka senare de emellertid få ersatta. — I *Sandviken* förlora 2 st. i taxeringen 132 kr. tillsammans och 3 i fattigvårdsstyrelsen 51:20. — *Norrahammars* 15 socialdemokratiska kommunalmän förlora årligen kr. 932:60. — I *Mölnådal* förlora 8 st. 238:18. — I *Bollnäs* har en taxeringsledamot (för socknen) förlorat 140 kr. — I *Spånga* förlora 43 personer tillsammans minst 846 kr. — I *Hjulsjö* förlora 8 personer i kommunalnämnden vardera 30 kr.,

6 i skolrådet vardera 15 kr., 3 i taxeringen vardera 25 kr. — 43 personer i *Smedjebacken* förlora 735 kr. tillsammans. — Från *Lund* meddelas, att 1 person förlorar 60 kr., 1 kr. 103, 1 kr. 15, 1 kr. 30, 2 st. måste å fritid inarbeta eftersatt tid. — I *Karlskrona* förlora 2 st. stadsfullmäktige vardera 2:25 för varje av 12 sammanträden pr år. Och en person i taxeringen får sätta efter 75 kr. — I *Oxelösund* förloras ofta 6 kr. pr dag och pr man plus 80 öre till resa in till Nyköping.

Någon enhetlig översikt över bithörande förhållanden är omöjlig att åstadkomma på grund av olikformighet i uppgifterna. Det heter ofta i svaren endast: »hela timpenningen», »hela dagsförtjänsten» förloras eller att timpenningen är den och den.

Det ovan anförda torde emellertid ha sitt intresse.

I fråga om, huruvida uppdragen kräva bortavaro från orten, ha även begärts uppgifter. Från åtskilliga håll meddelas, att detta är fallet med flertalet uppdrag.

T. ex. i *Järna*, *Vansbro* kräva 5 uppdrag bortavaro, 1 icke. — Från *Guldsmedshyttan* heter det, att »man får resa på morgon och komma igen på kvällen» och att till respengar åtgå 5—12 kr. pr man och år. — Från *Ställdalen* skrives, att »på grund av socknens stora ytvidd få de flesta vistas 5—20 km. från bostaden vid fullgörande av resp. uppdrag». — I *Nättra* kräva alla uppdrag (7 st. för 5 personer) bortavaro från orten samt förlorad arbetsförtjänst. — Liknande meddelas från *Koskullskulle*. — Från *Hjulsjö* är 4 mil till platsen för taxeringen, men ingen ersättning lämnas ens för resan. Medlemmar av kommunalnämnd och skolråd ha 2—10 km. till sammanträdena.

I allmänhet är det endast ett fåtal styrelser, som betala ersättning för resor — arbetsförmedlingsstyrelser och vissa sjukhusstyrelser. Några sådana betala därjämte dagtraktamente för sammanträde å ort utom boningsorten.

Förlusterna för kommunalfolk ha gjort det nödvändigt för arbetarekommunerna att taga upp till diskussion frågan om ersättning. En av Sveriges Socialdemokratiska Kommunalförbunds frågor vid denna undersökning var också den, huruvida arbetarekommunerna ersätta kommunalmännen deras förluster. Svaren härå äro nästan utan undantag: »arbetarekommunen är för fattig», »frågan har förevarit, men icke lett till något resultat på grund av dålig ekonomi», o. s. v. Från några håll meddelas, att man tidigare utbetalat ersättningar, men numera inte gör det, sedan kommunalmännen blivit så många flere. Från andra rapporteras, att man utger mindre ersättningar så långt man rår, företrädesvis till medlemmar av taxeringen. Före tilldelandet av dagarvoden åt landstingsmännen fick man på flera håll betala till dessa.

Betecknande säger en korrespondent från en fattig arbetarekommun, att »kommunalmännen få själva stå risken».

Från *Eskilstuna* meddelas, att partidistriktet betalar landstingsmännens resdagar samt 3 kr. fyllnad i dagtraktamentet, som anses för lågt. — Arbetarekommunen i *Grängesberg* ersätter förlorad arbetsförtjänst med 4 kr. pr dag och lämnar reseersättning. — Från *Västansfors* meddelas: »på grund av att så stor del av arbetstiden går förlorad vid fullgörandet av kommunala uppdrag, är det nära nog omöjligt att få lämpliga kandidater till de skilda platserna. Arbetarekommunen har därför måst lämna en ersättning av 4 kr. pr dag för förlorad arbetsförtjänst. Enbart utgiften för representation i taxeringsnämnden brukar belöpa sig till 60 kr. För övriga funktioner utnyttjas sällan arbetarekommunens anslag, utom då hela arbetsdagar eftersättas.» — I *Dannemora* är arbetarekommunen »ny, liten och fattig», så den har ej kunnat träda emellan, »men nog kunde det ha behövts». — *Bengtsfors* skriver: — — »Dessutom äro med stor självuppostring arbetare invalda i kommittéer o. a. uppdrag. Och åtnjutes ej härför någon ersättning. Och kan ej heller arbetarekommunen av sin ringa kassa bisträcka med dylik ersättning, utan ställer det sig särskilt svårt att tillsätta de olika kommunala uppdragen.» — I *Hassela* har arbetarekommunen lämnat en sin

medlem i taxeringen 10 kr. Samtidigt meddelas, att uppdraget kräver 3 mil resor och 6 dagars bortavaro. — Endast från *Nylcroppa* och *Skutskär* anföres, att kommunalmännen utan vidare få av arbetarekommunen sina förluster ersatta efter räkning, med tillägg, att »för uppdragen i och för sig betalas naturligtvis ingenting». — I *Bollnäs* har arbetarekommunen ej kunnat lämna några ersättningar, men en samorganisation av fackföreningar har lämnat »små gratifikationer», så att t. ex. en, som på taxeringen förlorat 140 kr., fått 65 kr. — I *Domnarvet* »har arbetarekommunen en tid försökt hålla sina medlemmar skadeslösa för förluster på kommunala uppdrag, men av ekonomiska skäl måst upphöra därmed». — I *Furulund*, där 18 personer konstateras förlora 145 kr pr år på sina uppdrag, har Arbetarekommunen betalat sina taxeringsnämndsledamöter 25 öre i timmen för att dock visa sin goda vilja.

Hur ställer sig nu den borgerliga kommunen till frågan om ersättning för förluster på kommunala uppdrag?

Även därom har man sökt erhålla upplysningar. De gå i allmänhet ut på, att kommunerna icke rört vid frågan, men att när ersättning lämnats beslutet ofta varit föremål för överklagning och upphävt. Här några exempel:

Bjuv skriver: »för 1911 hade kommunalstämman enhälligt beslutat ett dagtraktamente av 5 kr. för dem, som förlora på kommunala uppdrag. Överklagades. Upphävdes. En person förlorade härigenom det året 50 kr. Som någon ersättning fick han av arbetarekommunen 15 kr. För i år (1912) har kommunalstämman beslutat ersättning med 3: 50 per dag för dem, som förlora på sina uppdrag jämte fria resor i förekommande fall. Denna ersättning uttages av arbetarerepresentanterna i taxeringsnämnd, valnämnd och vägstämmor.» — Från *Oskarström* meddelas: »för 1 representant i taxeringsnämnden betalar kommunen 3 kr. per dag. Nästa år åtager han sig icke valet på grund av, att han icke har råd att förlora så mycket, som detta arbete kräver.» — I *Guldsmedshyttan* »förekommer det ej, att den borgerliga kommunen ger någon ersättning. Motion i detta syfte föll på grund av, att lagen ej ger stämman rätt att besluta dylik ersättning.» — I *Marieberg* har inträffat, att hela taxeringsnämnden ett år fick ett gemensamt anslag, men »när i år (1912) vid stämman begärdes förnyat anslag, avslogs detta under motivering (endast i diskussionen naturligtvis) att de, som inte hade råd att deltaga i dylikt uppdrag utan ekonomisk förlust, inte hade med sådant arbete att göra». — Då i *Timrå* taxeringsnämnden debiterat kommunen ersättning för sitt arbete, »har såväl kommunalnämnd som ock revisorer helt enkelt blundat för saken». — Från *Eskilstuna* meddelas, att tre landstingsmän förlora sin arbetsförtjänst (som förut nämnts betalas dem tillägg till dagtraktamentet). För deltagande i ett tuberkulossjukhusstyrelses liksom ock i en arbetsförmedlingsstyrelses möten givas dagtraktamenten, men ej för deltagande i en sinnesslöanstalts styrelsemöten, för vilka ej ens givas reseersättning. — I *Gårdhem* har beslutats ersättning till taxeringsnämnden, men upphävt. — *Kungsör* betalar 300 kr. till en styrelse för belysning och vattenledning, men då får den därför sköta räknenskaperna. — I *Malmberget* ha kommunalnämndens och fattigvårdsstyrelsens medlemmar resebidrag och nämndemän 2: 50 per dag. — I *Grängesberg* ha revisorer för kommunen och kyrkan ersättning, men sådan har ej lyckats genomdriva för taxeringsnämnden. — Från *Lyselil* anföres, att »förslag i stadsfullmäktige att ge ersättning till taxeringsnämnden avslogs med hänvisning till gällande lag, men erkändes framställningen allmänt vara befogad.» — I *Västansfors* har beslutats ersättning till taxeringsnämnden, men beslutet har upphävt på klagomål från högerhåll. — Men i *Solna* har taxeringsnämnden i 3 år uppburit 5 kr. per man och dag. Och den borgerliga kommunens revisorer ha fått 25 kr. per man »för havda kostnader». — *Svaha* skriver: att fr. o. m. 1913 har kommunalstämman på arbetarekommunens förslag beslutat traktamente åt taxeringsnämnden samt åt revisorer 5 kr. per dag. — Liknande förmäles från *Sollentuna*. — I *Karlskoga* lämnar stämman »ett mindre anslag» till taxeringsnämnden. — I *Koskullskulle* ha både taxeringsnämnd och nämndemän små dagtraktamenten, och till kommunalnämnds- och fattigvårdsstyrelseledamöter lämnas 21 kr. per år i reseersättning. — Från *Sundbyberg* anföres, att taxeringsnämndens ledamöter ha 100 kr. per man, två kassamän ha 350, resp. 500 kr., fattigvårdsstyrelsens ordf. 500, renhållningsstyrelsens d:o 200. Arvodena givas »på grund av uppdragens stora omfattning». Kommunala tjänstemän finnas därjämte. — *Falun* skriver: »samtliga kommunalstämmans funktionärer ha sedan 4 å 5 år arvoden trots lagens förbud; kommunal- och valnämndsledamöter 3 kr. per sammanträde — vid uppbördsstämmor och mantalsskrivningsförrättningar 5 kr. I denna kommun är det endast industriarbetarnes stora majoritet, som garanterar, att ersättningarna bibehållas. Från högerhåll hotas årligen med,

att oktoberstämornas beslut rörande ersättning skola överklagas, men hittills har detta hot icke verkställts.» — Byggnadsnämndens i *Södertälje* ledamöter ha 100 kr. per år och granskare av förmyndareräkningar 1 % av beloppen. — I *Stockholm* ha bland 75 st. endast 3 socialdemokratiska kommunalmän någon ersättning för 4 funktioner: 1 (nyligen vald) medlem av byggnadsnämnden 2,000, 1 (även nyvald) revisor för styrelsen för gas- och elektricitetsverken 200 kr., 1 revisor för Göteborgssystemet (ca 100 kr.), 1 medlem av brandstodskommittén (ca 100 kr.). — Från *Furukund* heter det ordagrant citerat: »den borgerliga kommunen har förut lämnat ersättning av 50 öre i timmen för taxeringsnämndssammanträdena, men sedan arbetarne fick representation där, överklagades detta beslut och upphävdes». — I *Hjerpén* betalas ersättning till taxeringsnämnden, 3: 50 pr dag till å platsen boende, 4: 50 till andra. »För tillfälliga kommittéuppgifter betalar den borgerliga och den kyrkliga kommunen enahanda».

Ett fall, där Konungens befallningshavande och Kungl. Maj:t haft olika mening om lagligheten av beslut om viss ersättning relateras från *Järna, Vansbro*: »oktober 1911 beslöts av kommunalkassan betala: för taxeringsnämnd 4 kr. per dag och ledamot plus 300 kr. i reseersättning inalles, för kommunalnämnden 10 kr. per man och år samt för nämndemän 50 kr. Överklagades. Konungens befallningshavande fastställde beslutet, 'då beloppens ringhet tydde på, att endast ersättning för resor och vivre avsåges'. Kungl. Maj:t upphävde stämmobeslutet. Således inträdde den absoluta ersättningslösheten.»

* * *

Som avslutning på denna lilla undersökning, som må ha sitt värde som ett statistiskt stickprov, må anföras några karaktäristiska uttalanden:

Asarum skriver: »vi ha makt att taga de flesta uppdrag inom kommunen, men kan ej få folk, som äro lämpliga, beroende detta på den stora förlust av arbetsförtjänst, som de skulle göra».

I *Bjuv* är det icke nog med att man får avdrag, utan »händer det t. o. m., att befälet gör invändningar, när man begär frihet från arbetet för fullgörandet av ett kommunalt uppdrag».

Från *Gullringen* uttalas »en varm önskan, att alla kommunala uppdrag bli skäligen ersatta beträffande förluster och direkta utgifter».

Lottefors konstaterar, att »som det nu är; så är det nästan omöjligt att få in några representanter, om ej organisationerna kunna träda emellan med bidrag; och detta har nog sina svårigheter».

Ekerö meddelar, »att vår arbetarekommun inte har någon representant med kommunalt uppdrag. Vi kunna knappast under nuvarande förhållanden få någon att åtaga sig sådana uppdrag, därför att de äro alldeles olönade och våra partivänner så beroende av sin arbetsförtjänst, att de måste avstå från sådana poster, där icke ens ersättning gives för förlorad arbetsförtjänst.»

Akersberga skriver: »på arbetarekommunens initiativ har ingen person erhållit kommunalt förtroendeuppdrag. Arbetarne ha visserligen en plats i taxeringsnämnden jämte suppleant, men dem har högern skänkt oss på grund av, att i den nya skattelagen säges, att även löntagare skola ha plats där. Orsaken, varför vi ej kunna besätta någon mer plats, är bl. a., att stämmorna hållas på den mest olämpliga tid. — I och för taxeringsuppdraget får eftersättas under vanliga förhållanden 4 dagar och vart femte år vid fastighetstaxeringen 6 å 7 dagar. Detta uppdrag är fullständigt olönat. Från arbetarekommunens håll föreslogs i år vid oktoberstämman, att taxeringsnämndens ledamöter skulle erhålla dagtraktamente, men frågan föll på högerns motstånd och med motivering, att då även andra nämnder skulle komma med begäran om ersättning.»

Enköping klagar: »får vidare meddela, att det är fråga om, att drätselkammarens antal ledamöter skall ökas med en samt att stora utsikter finnas för, att en socialdemokrat skall kunna få den platsen. Men på grund av ekonomiska omständigheter kan han ej antaga densamma, om han blir vald, och ej heller kan arbetarekommunen ersätta honom för den arbetsförtjänst, han i sådant fall skulle förlora.»

Västervik ser situationen sålunda: »från 1913 blir det värre, då vi ha 7 stadsfullmäktige i st. f. förut 4. Av dessa förlora 5 arbetsförtjänst (i st. f. förut 2). Även i övriga institutioner ha vi fått ökat inflytande, varav dock följa ökade förluster.»

Markaryd meddelar: »många arbetare ha av ekonomiska skäl bett att icke bli valda till

kommunala uppdrag, särskilt i skolrådet, där ett 20-tal sammanträden hållas årligen och oftast krävande en tid av 6 à 8 timmar».

Brunflo fastslår, att »till följd av att alla uppdrag äro olönade och att medlemmarna ej tåla så synnerligen stora uppoffringar, har arbetarekommunen fått avstå från att göra några vidare anstalter för att infå män i olika funktioner».

Bollnäs säger liknande: »det är oerhörda svårigheter att få kandidater på grund av den ekonomiska förlusten».

Hjulsjös korrespondent skriver med syftning på den tilltänkta motionen i riksdagen ang. kommunens rätt att ersätta förluster: »omskrivna motion behöver gå igenom, för en person med stor familj och liten förtjänst kan ej mottaga uppdrag, trots att han är en begåvad man».

Från *Göteborg* konstateras svårighet att få kandidater, särskilt till fattigvårdsstyrelsen, som är mycket krävande.

Slutligen meddelar *Lund*: »att det talrika gånger inträffat, att arbetarekommunen velat framföra vissa personer som sina kandidater till olika kommunala förtroendeuppdrag, men att dessa personer — vilka ofta varit just de, som arbetarekommunen i första hand önskat kunna föra fram — vägrat att åtaga sig kandidaturen just på grund av farhåga för den ekonomiska förlust, förtroendeuppdraget skulle medföra».

Stockholm den 25 januari 1913.

För Sveriges Socialdemokratiska kommunalförbund.

Knut A. Tengdahl.

Sekreterare.

Nr 167.

Av herr *Sjöberg*, om skrivelse till *Kungl. Maj:t* angående utredning och förslag till enhetliga på principen av lika och personlig rösträtt grundade bestämmelser om val till borgmästaretjänster.

De grunder, efter vilka borgmästaretjänsterna i rikets städer nu tillsätts, torde väl tämligen allmänt kunna anses föga tidsenliga, åtminstone så långt det gäller den fullständiga saknaden av enhetliga bestämmelser angående den röstskala, efter vilken dessa val skola förrättas.

Så långt mig är bekant finnes ingen annan allmängiltig bestämmelse för dessa val än vad därom är stadgat i regeringsformens 31 §, vilken efter senaste omredigeringen fått följande lydelse:

»Till borgmästare i stad äge där bosatta och i stadens allmänna angelägenheter röstberättigade män att föreslå tre behöriga personer, då